

2018-06-08

Finansinspektionen
[REDACTED]

Box 7821
103 97 Stockholm

Fråga om tillämpning av uppskrivningsreglerna i årsredovisningslagen när finansiella anläggningstillgångar redovisas till upplupet anskaffningsvärde

Ni har ställt fråga till Bokföringsnämnden (BFN) om uppskrivningsreglerna i årsredovisningslagen (1995:1554), ÅRL, är tillämpliga för finansiella anläggningstillgångar som redovisas till upplupet anskaffningsvärde i de fall det redovisande företaget gör en uppjustering av framtida kassaflöden jämfört med de bedömda kassaflöden som låg till grund för värderingen vid anskaffningstidpunkten.

Förutsättningar och gällande rätt m.m.

Er fråga gäller finansiella anläggningstillgångar som redovisas till upplupet anskaffningsvärde och är avgränsad till köpta eller utgivna kreditförsämrade fordringar. Frågan är vidare avgränsad till att gälla tillämpningen av ÅRL:s uppskrivningsregler.

Av dessa avgränsningar följer att det svar BFN lämnar inte är avsett att ha någon effekt på några andra redovisningsområden.

Bokföringsnämnden uttalar sig om innebörden i god redovisningssed. God redovisningssed måste emellertid rymmas inom de ramar som ÅRL ställer upp. Svaret på den ställda frågan blir därför beroende av om det ena eller andra sättet att redovisa är förenligt med ÅRL.

ÅRL

I ÅRL finns två värderingsprinciper för finansiella instrument. Antingen görs värdering med utgångspunkt från anskaffningsvärdet (4 kap. 3–6 §§) eller så görs värdering till verkligt värde (4 kap. 14 a–14 e §§).

Det som är relevant nu är tillämpning av de regler som gäller när värdering görs med utgångspunkt i anskaffningsvärde och de därpå följande justeringarna i detta värde som beror på en tillämpning av värderingsmetoden upplupet anskaffningsvärde.

Av ÅRL framgår beträffande anläggningstillgångar bl.a. följande. Med anläggningstillgång förstås tillgång som är avsedd att stadigvarande brukas eller innehas i verksamheten (4 kap.

1 §). Av 3 § framgår att en anläggningstillgång ska tas upp till belopp som motsvarar utgifterna för tillgångens förvärv eller tillverkning (anskaffningsvärdet), om inte annat framgår av vissa särskilt angivna bestämmelser. Dessa gäller avskrivning (4 §), nedskrivning (5 §), uppskrivning (6 §), redovisning till bestämd mängd och fast värde (12 §), omräkning av fordringar och skulder i annan valuta än redovisningsvalutan (13 §) och värdering till verkligt värde (14 a och e §§).

Av 4 kap. 6 § framgår att bl.a. aktiebolag får skriva upp värdet på en anläggningstillgång som har ett tillförlitligt och bestående värde som väsentligt överstiger bokfört värde till detta värde. Uppskrivningsbeloppet ska i sådana fall disponeras på visst sätt så att det utgör bundet eget kapital. Det normala är att uppskrivningen redovisas direkt mot en uppskrivningsfond. Särskilda regler om hur fonden hanteras finns i 7 och 8 §§.

Begreppet upplupet anskaffningsvärde förekommer inte i ÅRL.

EU:s redovisningsdirektiv

ÅRL grundar sig väsentligen på Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU (Redovisningsdirektivet).

I punkt 9 i skälavsnittet till direktivet anges att årsbokslutet bör upprättas med iakttagande av försiktighet och bör ge en rättvisande bild av företagets tillgångar och skulder, ekonomiska ställning samt resultat. Av skäl 18 framgår att poster som redovisas i årsbokslutet bör värderas enligt principen om anskaffnings- eller tillverkningskostnad för att se till att uppgifterna i de finansiella rapporterna är tillförlitliga. Medlemsstaterna har dock rätt att tillåta eller kräva att företag omvärderar anläggningstillgångar för att mer relevant information ska kunna ges till dem som använder de finansiella rapporterna.

Det som anförts i skälen kommer i direktivet till uttryck genom att artikel 6 anger att redovisning och värdering ska ske med iakttagande av rimlig försiktighet och att poster som redovisas i de finansiella rapporterna ska värderas i enlighet med principen om anskaffnings- eller tillverkningskostnad. Avvikelser från dessa principer anges särskilt.

Enligt artikel 7 medges sålunda att medlemsstaterna som alternativ värderingsgrund inför regler med innebörd att anläggningstillgångar kan tas upp till omvärderade belopp. En ökning av det bokförda värdet på tillgången redovisas mot en uppskrivningsfond. Medlemsstaterna ska definiera innehåll och tillämpningsområde samt reglerna för tillämpningen.

Om medlemsstaterna utnyttjar den valmöjlighet som ges i artikeln ska ett belopp som motsvarar skillnaden mellan en värdering enligt anskaffnings- eller tillverkningskostnad och en värdering enligt omvärderingsprincipen tas upp i balansräkningen i en uppskrivningsfond. Medlemsstaterna får besluta om regler för uppskrivningsfondens användning, förutsatt att överföringar till resultaträkningen från uppskrivningsfonden endast får ske i den mån de överförda beloppen har varit kostnadsförda i resultaträkningen eller motsvarar realiserade intäkter. Ett omvärderat belopp får alltså inte redovisas direkt i resultaträkningen. Det får inte heller delas ut med mindre än att det utgör en realiserad intäkt.

Direktivet innehåller därtill regler om värdering av vissa finansiella instrument till verkligt värde. Det är här fråga om ett annat slag av värdering än värdering till anskaffningsvärde. Av artikel 8 framgår att medlemsstaterna ska tillåta eller kräva att finansiella instrument värderas till verkligt värde. Genom en uppräkningslista i artikeln anges att endast vissa skulder får värderas till verkligt värde och att vissa finansiella tillgångar inte får värderas till verkligt värde. Från dessa undantag görs i sin tur ett undantag av innebörd att medlemsstaterna får tillåta eller kräva redovisning och värdering av samt upplysningar om finansiella instrument i överensstämmelse med internationella redovisningsstandarder.

Begreppet upplupet anskaffningsvärde förekommer inte i redovisningsdirektivet.

K3

BFN har gett ut ett allmänt råd om Årsredovisning och koncernredovisning med tillhörande vägledning (BFNAR 2012:1), K3.

Kapitelindelningen i K3 följer i huvudsak International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs), vilken också utgjort en av utgångspunkterna när regelverket togs fram. Det är dock viktigt att framhålla att K3 är ett självständigt regelverk som har tagits fram inom den ram som ÅRL ger.

I kapitel 11 i K3 behandlas redovisning av finansiella instrument värderade utifrån anskaffningsvärdet. Av punkt 11.10 framgår att upplupet anskaffningsvärde för en finansiell tillgång eller en finansiell skuld är det finansiella instrumentets förväntade kassaflöden diskonterade med den effektivränta som beräknades vid anskaffningstillfället. Effektivränta är den räntesats som diskonterar de uppskattade framtida in- och utbetalningarna under det finansiella instrumentets förväntade löptid till instrumentets redovisade värde (punkt 11.11).

Effektivräntemetoden innebär att ränteintäkten eller räntekostnaden för ett räkenskapsår är lika med den finansiella tillgångens eller finansiella skuldens redovisade värde vid räkenskapsårets början multiplicerat med effektivräntan (punkt 11.12).

Vid det första värderingstillfället ska långfristiga fordringar och långfristiga skulder värderas till upplupet anskaffningsvärde (punkt 11.16). Detsamma gäller vid efterföljande redovisningstillfällen (punkt 11.24). I vägledningen återges därefter bl.a. relevanta lagregler i ÅRL om uppskrivning av anläggningstillgångar.

Av punkt 23.28 framgår att ränta redovisas som intäkt enligt effektivräntemetoden.

IFRS

Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 (IAS-förordningen) ska företag vars värdepapper är noterade på en reglerad marknad inom EU upprätta koncernredovisning enligt de internationella redovisningsstandarder som har antagits med stöd av förordningen. Utöver det som följer direkt av förordningen ges vissa valmöjligheter till medlemsstaterna. I Sverige har dessa valmöjligheter utnyttjats endast på så sätt att onoterade moderföretag har getts rätt att upprätta koncernredovisning enligt samma regler som gäller för noterade företag. Vid upprättande av årsredovisning tillämpar icke-finansiella företag ÅRL

tillsammans med kompletterande normgivning från BFN respektive Rådet för finansiell rapportering.

Med stöd av den delegerade beslutanderätt som följer av IAS-förordningen har kommissionen antagit förordningen (EU) 2016/2067 av den 22 november 2016. Förordningen innebär att IFRS 9 har antagits för tillämpning inom EU. Beslutet gäller för räkenskapsår som påbörjas den 1 januari 2018 eller därefter.

IFRS 9 ersätter den tidigare standarden avseende finansiella instrument, IAS 39. I fråga om fordringar som kategoriseras som köpta eller utgivna kreditförsämrade lånestocker görs värdering enligt IFRS 9 till upplupet anskaffningsvärde.

Upplupet anskaffningsvärde beräknas enligt effektivräntemetoden. Effektivräntan beräknas på visst sätt som bestäms vid första redovisningstillfället (IFRS 9 5.4.1). Företaget beaktar förväntade kreditförluster genom att hänsyn tas till dessa när kassaflödena bedöms och därefter ligger till grund för att beräkna effektivräntan (IFRS 9 5.4.1 respektive 5.5.13 samt definition av begreppet kreditjusterad effektivränta).

Förändringen i förväntade kreditförluster för återstående löptid redovisas därefter varje balansdag som en vinst eller förlust i resultaträkningen. Som vinst redovisas även sådana positiva förändringar i förväntade kreditförluster för återstående löptid som inte utgör en återföring av tidigare nedskrivningar (IFRS 9 5.5.14). En nedskrivningsvinst kan alltså uppstå även i den situation då de totala förväntade kreditförlusterna är lägre än de förväntade kreditförlusterna som låg till grund för beräkningen av effektivräntan vid det första redovisningstillfället.

Sammantaget innebär tekniken i IFRS 9 att den förändring som görs av värdet på en lånefordran mellan två balansdagar är sammansatt av olika komponenter, varav en del utgörs av det diskonterade värdet på förändringar i kassaflöden som beror på en ny bedömning av förväntade kreditförluster.

RFR 2

Som framgått ska årsredovisningen, dvs. redovisning i juridisk person, i ett noterat företag upprättas enligt ÄRL.

BFN har huvudansvaret för utvecklandet av god redovisningssed. BFN kan emellertid överlämna till ett privat organ att utarbeta uttalanden avseende den offentliga redovisningen (prop. 1998/99:130 s. 188). Det nu aktuella privata organet är Rådet för finansiell rapportering (rådet).

Rådet har gett ut RFR 2 Redovisning för juridiska personer. Rekommendationen riktar sig till svenska juridiska personer vars värdepapper är noterade på en reglerad marknad inom EES-området.

I RFR 2 anges att huvudregeln är att samma redovisningsstandarder som tillämpas i koncernredovisningen – IFRS – ska tillämpas i juridisk person. Från denna huvudregel görs vissa avvikelser. En sådan gäller om en tillämpning av IFRS strider mot svensk lag.

I RFR 2 anges att ett företag inte behöver tillämpa IFRS 9. Ett företag som väljer att inte göra det ska i stället tillämpa vissa punkter i RFR 2. Av punkt 4 framgår att finansiella instrument i sådana fall ska värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet och att bestämmelserna i ÅRL om värdering av finansiella instrument till verkligt värde inte får tillämpas. Vidare framgår av punkten att det för finansiella tillgångar finns bestämmelser om värdering av omsättningstillgångar respektive anläggningstillgångar i 4 kap. ÅRL. Något ytterligare framgår inte av RFR 2 såvitt gäller tillämpning av uppskrivningsreglerna i 4 kap. ÅRL.

Bedömning

Följden av en tillämpning av värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde, såsom den definieras i IFRS 9, är att en ändrad bedömning av förväntade kreditförluster kommer att diskonteras till ett värde som ändrar det bokförda värdet på den finansiella tillgången. Om den ändrade bedömningen av förväntade kreditförluster blir att förlusterna kommer att bli lägre än vad som bedömdes vid anskaffningstidpunkten kommer värdet på den finansiella tillgången att öka. Intäkten från denna värdeökning redovisas separat från ränta som en nedskrivningsvinst i resultaträkningen. Det finns i och för sig goda skäl för att redovisningen sker på detta sätt.

Utgångspunkten i ÅRL är emellertid – såvitt gäller sådan värdering som utgår från anskaffningsvärde – den att en finansiell anläggningstillgång kan redovisas över sitt ursprungliga anskaffningsvärde endast om värdeökningen är konstaterad (eller uppskrivning sker). Lagen innehåller i och för sig vissa avvikelser från denna princip (se t.ex. 4 kap. 10 §) men inget som anknyter till den särskilda situation som Finansinspektionens fråga aktualiserar. Med den utgångspunkten är det inte möjligt att redovisa värdeökningar, som beror på uppjusteringar av framtida kassaflöden som görs därför att gäldenärens betalningsförmåga bedöms ha förändrats, utan att det samtidigt görs en motsvarande uppskrivning.

Det saknas sålunda bestämmelser som medger en fullständig tillämpning av värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde i ÅRL. Enligt BFN blir följden att värdeökningar som beror på gäldenärens förändrade betalningsförmåga ska redovisas enligt bestämmelserna om uppskrivning, om kriterierna för det är uppfyllda och företaget vill det.

Det ska tilläggas att BFN i ett numera upphävt uttalande har konstaterat att det är förenligt med god redovisningssed att successivt öka det bokförda värdet på en s.k. nollkupongsobligation med upplupen ränta utan att detta förfarande står i konflikt med reglerna om uppskrivning (BFN U 92:3). Även om uttalandet avsåg tillämpningen av nu upphävd lagstiftning finns det inte skäl att göra någon annan bedömning av gällande rätt eller K3. I den i uttalandet angivna situationen – där en värdeökning motsvarande en förutbestämd ränta har kunnat förutses – är det alltså i och för sig möjligt att redovisa en finansiell tillgång över anskaffningsvärdet utan en samtidig uppskrivning. Normalt kan emellertid motsvarande synsätt inte tillämpas när värdeökningen beror på en efter anskaffningstidpunkten förändrad bedömning av framtida kassaflöden.

Svaret på Finansinspektionens fråga är därför att uppskrivningsreglerna i ÅRL är tillämpliga för finansiella anläggningstillgångar som redovisas till upplupet anskaffningsvärde i de fall det redovisande företaget gör en ny bedömning som leder till en uppjustering av framtida



kassaflöden jämfört med de kassaflöden som låg till grund för beräkningen av effektivräntan vid anskaffningstidpunkten.

Detta svar har beslutats av BFN vid sammanträde den 8 juni 2018.

Sten Andersson
ordförande

Stefan Pärnhem
kanslichef